

Mette Sørensen

METODE I

OLDTIDS- KUNDSKAB

Frydenlund

n taler, til-
ken derfor
igheder og
irkemidler

nsk tid (1.
klede man
ikken, der
r til at mis-
t på World
trast til det
Retorikken
vil løbende
nner.

e.v.t.

n Gorgias.
elighedens

dekundret

Det retoriske system

For at kunne ~~høre og forstå talere~~ ^{SKRIVE EN TALE} skal man have kendskab til det retoriske system. Herunder:

- Taletyperne
- Talens bevismidler
- Talens opbygning
- Talens sproglige virkemidler.

De retoriske taler kan inddeles i tre forskellige taletyper: genus deliberativum, genus iudicale og genus demonstrativum. På dansk: den politiske tale, retstalen og lejlighedstalen. *Den politiske tale* bruges i forbindelse

korrelativ analyse

77

med folkeforsamlinger og valgkampe og holdes af senatorer og politikere. *Retstalen* bruges i forbindelse med retssager, hvor der anklages eller forsvares, og den holdes af den anklagede/forsvarende selv eller af advokater. *Lejlighedstalen* bruges ved bestemte lejligheder som f.eks. en sportsbegivenhed eller et bryllup til at rise og rose personer. Lejlighedstalen holdes af dem, der har en mening om disse personer.

.....

TALETYPE

Genus deliberativum: Den politiske tale.

Genus judicale: Retstalen.

Genus demonstrativum: Lejlighedstalen.

.....

Indenfor alle tre typer skelnes der mellem *atekniske bevismidler*, såsom lovbestemmelser, vidner og henvisninger til guder, myter og tidligere omstændigheder, der kan styrke ens sag, og *tekniske bevismidler*, som taleren selv skaber med retoriske teknikker. De tekniske bevismidler er appelformerne *etos*, *patos* og *logos*. *Etos* skal etablere talerens personlighed, så han virker troværdig. *Patos* skal skabe bestemte følelser hos tilhørerne, da man dømmer ting forskelligt, alt efter hvilke følelser der bliver vækket hos en. *Logos* skal få argumentationen til at virke sandfærdig.

.....

ATEKNISKE BEVISMIDLER

Lovbestemmelser, vidner, henvisninger til guder eller tidligere omstændigheder, der kan styrke sagen.

.....

TEKNISKE BEVISMIDLER

Etos: Skal etablere talerens personlighed.

Patos: Skal skabe bestemte følelser hos tilhørerne.

Logos: Skal få argumentationen til at virke sandfærdig.

En tale er opbygget med *exordium*, *narratio*, *argumentatio* fordelt på *confirmatio* og *refutatio* og til sidst *conclusio*.

Exordium, talens indledning, tager udgangspunkt i taleren, publikum, modparten eller sagens kerne, og slår tonen og situationen fast. *Narratio*, der er sagsfremstillingen, er en præsentation af sagens fakta, der skal tjene som baggrund for argumentationen og stillingtagen. Dernæst fremstilles *argumentatio*, argumentationen, fordelt på *confirmatio*, hvor man underbygger egne standpunkter, og *refutatio*, hvor modpartens argumenter forkastes. Talens afslutning, *conclusio*, appellerer til publikum, som får genopfrisket sagens kerne og hovedargumenterne, og taleren giver en konklusion i forlængelse af talens formål. Nedenstående model viser illustrativt, hvordan talen er opbygget, og hvad de enkelte dele indeholder. Det er vigtigt at bemærke, at ikke alle dele er lige brugbare for alle taler. Modellen kan desuden bruges som skabelon i forbindelse med den retoriske analyse. I SRP skal modellen samskrives til sammenhængende tekst.

Analyse af talens opbygning

Exordium (indledning)

Tager udgangspunkt i taleren, publikum, modparten eller sagens kerne.
Slår tonen og situationen fast.

Narratio (sagstremstilling)

En præsentation af sagens fakta.

Argumentatio (argumentation)

Argumenter for og imod tilpasset talens formål.

Confirmatio (underbyg egne standpunkter)

Refutatio (forkast modpartens argumenter)

Conclusio (afslutning)

Genopfriskning af sagens kerne og hovedargumenterne.
Taleren giver en konklusion i forlængelse af talens formål.

Sproget i en tale er vigtigt for, at publikum forstår en, og endnu vigtigere: at publikum ikke misforstår en. Det rigtige sprog giver rytme, slår pointerne fast, vækker følelser, overbringer budskaber og overbeviser tilhørerne. Hertil bruges sproglige virkemidler. De sproglige virkemidler bryder med det almindelige sprogs vanlige udtryksmåde eller ordstilling.

Nogle af de væsentligste sproglige virkemidler er:

Alliteration: Bogstavrim

»det stærke fører, mens det svage følger«

Gorgias: *Lovtale over Helena* § 7

Anafór: Gentagelse af det/de første ord i en sætning/ledsætning

»for en krop skønhed, for en sjæl god forstand, for en genstand, at den dur«

Gorgias: *Lovtale over Helena* § 1

Antitese: Sidestilling af modsætninger

»krig på liv og død«

Cicero: *5. phillipiske tale* § 33

Ant

»fol

Hor

Ap

»Syn

Hor

Hy

»Gr

Lysi

Met

»Tal

Gor

Par

»An

Cice

Ret

»Hv

ham

Pseu

Simi

»da

Hor

Me

En f

eller

bevis

Retor

Antonomasi: Udskiftning af navn med en beskrivelse

»folkenes drot Atreiden« om Agamemnon

Homers *Iliade* 1. sang, vers 7

Apostrofe: Tiltale, ofte til fraværende eller tænkte personer og guder

»Syng mig, gudinde ...«

Homers *Iliade* 1. sang, vers 1

Hyperbel: Overdrivelse

»Grækenland bliver slagtet«

Lysias: *Den olympiske tale* § 40

Metafor: Billedlig sammenligning

»Talen er en mægtig hersker«

Gorgias: *Lovtale over Helena* § 9

Parallelisme: Brug af beslægtede ord

»Antonius' foragt og spot«

Cicero: *8. philippiske tale* § 32

Retorisk spørgsmål: Spørgsmål taleren stiller sig selv

»Hvordan skulle et sådant menneske kunne erkende, hvad der er godt for ham eller for folket?«

Pseudo-Xenophon: *Athenerne statsforfatning* § 7

Simile: Sammenligning

»da er det Artemis selv ... jeg må ligne dig med i skikkelse«

Homers *Odyssé* 6. sang, vers 151-152

Metoden i praksis

En forudsætning for en retorisk analyse er, at man sidder med en tale eller en del af en tekst, hvor der finder et eller andet forsøg på overbevisning sted. Det kan være i undervisningen eller til eksamen, eller